

Workshopverslag

Ontwikkeling, vrede en veiligheid

Michiel van der Velden (werkgroep Internationale Samenwerking)

Bij de GroenLinks-conferentie 'Aan de slag met de nieuwe millenniumdoelen' op 4 oktober 2014 gaat een van de deelsessies over ontwikkeling, vrede en veiligheid. Ruim dertig deelnemers gaan daar aan de slag met uiteenlopende thema's van rechtsorde en grondstoffenbeleid tot de aanpak van sociale ongelijkheid en post-interventie-strategieën. Een belangrijke conclusie is dat aan de openingsvraag "Wanneer wel en wanneer niet" van het partijbrede debat over militaire missies eigenlijk nog een vraag moet worden toegevoegd: "En wat daarna?" Dat vraagt om een langdurige betrokkenheid en een brede benadering. Met een sterke visie, waarvoor deze sessie bouwstenen levert.

Inleiding Farah Karimi

De sessie start met een inspirerende toespraak van Farah Karimi, directeur van Oxfam Novib en voormalig Tweede Kamerlid voor GroenLinks. Ze vindt het leuk om weer eens terug te zijn bij GroenLinks. Hier spreekt ze als directeur van Oxfam Novib, een ontwikkelingsorganisatie met een duidelijke missie. Armoede en onrecht zijn geen natuurverschijnsel, maar worden veroorzaakt door verkeerde machtsverhoudingen. Daar strijdt Oxfam Novib tegen, waarbij *empowerment* en *accountability* de kern zijn en hand-in-hand gaan. Karimi erkent dat de millenniumdoelen wereldwijd voor een groot deel zijn gehaald, maar plaatst daarbij wel direct de kanttekening, dat dit vooral komt door de economische ontwikkeling van India en China. Juist in de allerarmste landen en fragiele staten zijn de doelen grotendeels nog niet gehaald, zoals in Zuid-Soedan, Centraal Afrikaanse Republiek en Afghanistan.

Fragiele staten en (post-)conflictlanden

Dergelijke fragiele staten delen een aantal kenmerken:

- geen overheid, een slechte overheid of een goedbedoelende maar zwakke overheid;
- vaak veel waardevolle grondstoffen, maar die worden geplunderd en de opbrengsten komen niet ten goede van de bevolking;
- een gebrek aan veiligheid, wat ook het werk van ontwikkelingsorganisaties bemoeilijkt;
- vaak geteisterd door natuurrampen en droogte; dat wordt nog versterkt door klimaatverandering.

Al met al geeft dit veel potentie voor gewelddadige conflicten, wat het heel moeilijk maakt om daar armoede te bestrijden. Werken aan (nieuwe) millenniumdoelen moet daarom niet blijven hangen bij algemene verhalen, maar vraagt om een context-specifieke benadering.

In post-conflict-landen is vaak sprake van en gebrek aan middelen en kennis en van slecht bestuur en corruptie. Er is onvoldoende geïnvesteerd in zorg, onderwijs, schoon water en sanitatie, etc. Dat maakt die landen kwetsbaar voor het hernieuwd opblazen van conflicten. Denk bijvoorbeeld aan de ebola-epidemie in Sierra Leone en Liberia, waardoor spanningen daar weer hoog oplopen. Een bijzondere context is die van geglobaliseerde conflicten, zoals in Irak en Syrië.

Overheid, publieke voorzieningen en *civil society*

Het specifieke doel dat zich binnen de Sustainable Development Goals op vrede en veiligheid richt, is belangrijk en moet volgens Karimi hoog op de agenda van de wereldleiders blijven. Voor haar is investeren in goed bestuur (*good governance*) daarbij essentieel, om veranderingen duurzaam te maken. Zonder sterke instituties en een betrouwbare overheid kan politieke strijd te snel weer uitmonden in etnische strijd. Een voorbeeld is Zuid-Soedan: in dat land is veel geïnvesteerd maar te weinig in goede instituties en een betrouwbare overheid, die verantwoording aflegt. Wat gebeurt er bijvoorbeeld met de oliegelden? In wiens zakken verdwijnen die?

Goede publieke voorzieningen zijn essentieel. Als de overheid die niet kan leveren, zal die overheid geen legitimiteit krijgen onder de bevolking. Evenzo belangrijk is een sterke *civil society*, burgers moeten zichzelf goed kunnen organiseren om mensenrechten te beschermen. Dat kan heel lastig zijn in landen die moeten transformeren van een verzameling rivaliserende (etnische) clans naar een moderne, vreedzame samenleving, zoals in Somalië.

Karimi roept op om vooral ook de jongeren niet te vergeten. Kwetsbare landen hebben een heel andere bevolkingsopbouw dan Westerse landen, met veel meer jongeren, die we een perspectief moeten bieden.

Sustainable Development Goals

In navolging van de millenniumdoelen, werken de Verenigde Naties aan nieuwe doelstellingen die de leidraad zullen vormen voor de mondiale ontwikkelingsagenda vanaf 2015: de *Sustainable Development Goals*.

Binnen de VN werkt een *Open Working Group on the Sustainable Development Goals* aan het ontwikkelen van die doelen. De laatste versie van de concept-doelen is van juli 2014. Daarvan heeft doel 16 betrekking op vrede en veiligheid: *Promote peaceful and inclusive societies for sustainable development, provide access to justice for all and build effective, accountable and inclusive institutions at all levels*.

Belang van en kennis over internationale samenwerking

Uiteraard komt ook de rol van de politiek aan de orde in de inleiding, en de rol van GroenLinks in het bijzonder. Het belang van internationale samenwerking voor Nederland, dat eerder vanzelfsprekend was, is de laatste tijd enorm aan erosie onderhevig. Dit vraagt om een sterke visie op dat belang. Geen enkele partij komt echt met zo'n visie. GroenLinks doet het daarbij wel beter dan anderen, maar kan dit ook nog sterker oppakken.

Een andere zorgwekkende ontwikkeling die Karimi ziet, is het verlies van kennis. Belangrijke kennisinfrastructuur rond internationale samenwerking is afgebroken en door de bezuiniging op diplomatieke posten gaat ook veel kennis verloren. Gelukkig heeft GroenLinks op dat laatste punt een klein succes weten te boeken om de pijn wat te verzachten, met een motie van Bram van Ojik over de inzet van extra financiële middelen voor de versterking van diplomatieke capaciteit (nr. 34000-22, 18 september 2014).

Langdurige betrokkenheid na conflicten

Tot slot staat de spreker stil bij militaire interventies. Discussies over militaire missies beperken zich nog te vaak tot de vraag voor of tegen en houden dan op: "interventie weg, interesse weg." Er is een goede post-interventie-strategie nodig. Multilaterale instellingen en *civil society* organisaties kunnen daar een belangrijke rol bij spelen. Ontwikkelingsorganisaties blijven in (post-)conflictgebieden, ook na de interventies, en kunnen voor continuïteit zorgen. Helaas sluit de financiering daar nu niet goed bij aan.

Samenvattend is te zeggen dat het onderwerp van deze sessie zeker belangrijk is, maar dat je goed moet weten waar je het over hebt. Dat vraagt om een sterke visie, waarbij gemeenschappen niet genoeg zijn. Farah Karimi roept GroenLinks op om daar werk van te maken, niet alleen bij interventies, maar structureel.

Deelnemers aan de slag

Na de inleiding gaan de deelnemers zelf aan de slag, onder leiding van Inge Vianen, fractievoorzitter van GroenLinks Den Haag. In een eerste ronde schrijven de deelnemers maximaal drie belangrijke uitdagingen of dilemma's op post-its, binnen het kader van ontwikkeling, vrede en veiligheid. Vervolgens plakken ze die op flip-over-vellen met vooraf bedachte categorieën, als nadere specificatie daarvan. Of op een vel 'Anders', als ze onderwerpen aan de orde willen stellen die niet onder een van de andere categorieën vallen. Naast losse ideeën vormt zich op dat laatste vel een duidelijke nieuwe categorie: 'Post-interventie'.

Aan de hand van het aantal post-its worden de thema's van de categorieën vervolgens geprioriteerd voor de verdere discussie over die thema's, gericht op het naar voren brengen van belangrijke prioriteiten en dilemma's voor GroenLinks. Het thema 'Religie' valt daarbij af. Wel wordt er nog een hartenkreet toegevoegd aan dit vel: "Ga voor compassie!" De onderstaande vijf thema's komen uitgebreid aan de orde in vijf aparte groepjes.

Prioriteiten en dilemma's

1. **Rechtsstaat en politie** [20 post-its]: Bij dit thema gaat het om een goed functionerende én een rechtvaardige overheid. Daarbij kan er wel een spanningsveld tussen die twee zijn, wat dilemma's met zich mee kan brengen. Een goedbedoelende, democratische overheid kan soms slecht functioneren en een corrupte overheid kan soms toch heel goed bepaalde publieke voorzieningen leveren. Hoe ga je daar dan mee om?
2. **Sociale ongelijkheid** [18 post-its]: Dit thema is verbreed om ook onderwijs, gezondheidszorg en eerlijke handel te omvatten. Investeren in lokale structuren in ontwikkelingslanden is essentieel, met onderwijs als belangrijke voorwaarde voor *empowerment* van de lokale bevolking. De ongelijkheid binnen ontwikkelingslanden, tussen verschillende bevolkingsgroepen, is vaak een complicerende factor. Een ander groot probleem is de huidige, diepgewortelde oneerlijke verdeling in de wereldeconomie. Zo komen we vanzelf bij het volgende thema...
3. **Grondstoffen, energie, water en landgebruik** [15 post-its]: De discussie focust zich op grondstoffen. Op een post-it staat: "Dit is het belangrijkste bezit van een land, dat tot welvaart zou moeten leiden, maar meestal tot conflicten leidt." Verantwoord omgaan met grondstoffen in ontwikkelingslanden, vraagt ook bewustere consumptiepatronen in westerse landen. "Wat betekenen schaarste en eerlijk delen voor onze eigen welvaart?" Uit de discussie komen een aantal uitgangspunten voor verantwoord beheer naar voren:
  - De bevolking moet profiteren van de opbrengst.
  - Er moet een duurzame strategie zijn voor als de grondstoffen op zijn.
  - De winning van de grondstoffen moet duurzaam en verantwoord gebeuren (met oog voor het milieu en mensenrechten).
  - Er zijn internationale afspraken nodig over transparantie in de grondstoffenketen.
4. **Post-interventie** [9 post-its]: Dit thema kwam al aan de orde in de inleiding. Het belang van langdurige betrokkenheid wordt nogmaals benadrukt. Ontwikkelingsorganisaties kunnen hierbij een belangrijke rol vervullen. Een geïntegreerde 3D-benadering (Defense, Diplomacy & Development) is nodig, ook al kunnen daarbij dilemma's ontstaan. Bij dit thema ligt een politieke kans voor GroenLinks: met een sterke post-interventie-visie kunnen we daarin koploper zijn en ons positief onderscheiden in discussies over militaire missies.
5. **Wapens en technologie** [6 post-its]: Hier komt de internationale wapenhandel aan de orde en wordt stilgestaan bij gevaarlijke stoffen die ook na gebruik van wapens achterblijven, zoals verarmd uranium. Opruimen van wapens na interventies, met heldere verantwoordelijkheden daarvoor, is een belangrijk aandachtspunt. Verder moet GroenLinks kritisch blijven op de belangen van de wapenindustrie en de invloed daarvan op overheden en financiële instellingen. Er zijn ook positieve technologische ontwikkelingen. Een deelnemer ziet "ICT als bedreiging, maar ook als kans voor vrede en veiligheid." Een ander idee sluit hierop aan met "mogelijkheden om je stem te laten horen via moderne communicatiemiddelen, zodat niemand wordt vergeten."

Reactie Judith Sargentini

Judith Sargentini is Europarlementariër voor GroenLinks en op dit moment ook hoofd van de EU-waarnemingsmissie bij de verkiezingen in Mozambique. Met dat land als voorbeeld weet ze de door de deelnemers besproken thema's met elkaar te verbinden. In Mozambique is al sinds 1992 vrede en er zijn sindsdien al vijf verkiezingen geweest. Toch is het nog duidelijk een post-conflictland. De resten van de oorlog zijn nog letterlijk en figuurlijk aanwezig. Langdurige betrokkenheid is van groot belang. Denk niet dat een land het tien jaar na een oorlog zelf wel redt.

Belang van sterke instituties

Sterke instituties zijn nodig voor het goed managen van grondstofvoorraden en de financiële en machtsbelangen die daarmee samenhangen. Om de 'resource curse' te voorkomen van ontwikkelingslanden die rijk zijn aan grondstoffen, maar waar de bevolking daar niet van profiteert. Betrouwbare instituties zijn evenzeer van belang voor het aanpakken van sociale ongelijkheid. Mensen moeten kunnen vertrouwen op rechtsstatelijkheid, anders investeren ze niet in de samenleving. Sterke eigen instituties zijn dus heel belangrijk. Een goed voorbeeld is de kiesraad in Mozambique. De voorzitter daarvan wees de overheid en de politie met nadruk op hun rol als onpartijdige spelers die veilige verkiezingen moeten faciliteren.

De opbouw van sterke instituties in ontwikkelingslanden vraagt om goede internationale kaders. Nederland loopt daarbij helaas niet voorop. Uitgangspunt van het Nederlandse beleid voor internationaal ondernemen is nu 'Do no harm'; Sargentini wil verder gaan: 'Do good'. Eerlijke belastingen zijn daarbij een belangrijke prioriteit. Belastingontwijking via landen als Nederland moet aangepakt. Multinationals moeten eerlijk belasting gaan betalen in ontwikkelingslanden over het geld dat ze daar verdienen.

Vervolg

De werkgroep Internationale Samenwerking (organisator van de deelsessie) bekijkt nog hoe ze verder aan de slag kan gaan met de resultaten van de sessie. Reacties op dit verslag zijn van harte welkom. Kijk voor contactinformatie op: <http://werkgroepis.groenlinks.nl>.

Met dank aan sessieleider Inge Vianen, inleider Farah Karimi, referent Judith Sargentini, de deelnemers en alle vrijwilligers die hebben bijgedragen aan de organisatie van de deelsessie en de conferentie waar die deel van uitmaakte.

Foto's: Margit Timmen.